

[10 μαθήματα περί επιστήμης στην εποχή του κορωνοϊού] Β. Κιντή (Απόσπασμα 1)

Βάσω Κιντή

[Μαθήματα περί επιστήμης στην εποχή του κορωνοϊού]

(απόσπασμα 1)

Προτείνεται να μελετηθεί σε συνδυασμό με το κείμενο [Σωτήριος Τσιόδρας: Πανδημία SARS-CoV-2: Η επιστήμη συνοδοιπόρος με την αβεβαιότητα στην αναζήτηση της αλήθειας](#)

Η επιδημία με τον κορωνοϊό ανέδειξε πολλά θέματα που αφορούν την επιστήμη. Ας δούμε εν συντομία κάποια από αυτά:

Συνέχεια, διεθνής συνεργασία και «βασική» έρευνα. Οι σημερινές στοχευμένες έρευνες για να βρεθεί εμβόλιο για τον κορωνοϊό και τα κατάλληλα φάρμακα για τη θεραπεία στηρίζονται σε προηγούμενες μελέτες που αφορούσαν τους κορωνοϊούς εν γένει, τη συμπεριφορά τους, τη χημική δομή τους, το γονιδίωμά τους, κλπ. Αυτό δείχνει, αφενός τη συνέχεια στην επιστημονική δουλειά σε ένα καλά εδραιωμένο πλαίσιο έρευνας, με συγκεκριμένες αρχές, πρωτόκολλα και στόχους, ένα πλαίσιο που αφορά ολόκληρη τη διεθνή επιστημονική κοινότητα. Οι επιστήμονες απ' όλον τον κόσμο επικοινωνούν σε πραγματικό χρόνο, ενημερώνονται και συνεργάζονται, αξιοποιώντας ο ένας τη δουλειά του άλλου. Έχουμε μια παγκόσμια κοινότητα με πολλές επιμέρους εξειδικεύσεις, που αλληλοτροφοδοτούνται και αλληλοϋποστηρίζονται. Αφετέρου γίνεται φανερό ότι η καθιερωμένη διάκριση βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας έχει περισσότερο ιδεολογικό χαρακτήρα, καθώς βλέπουμε να συντονίζεται και να συνυπάρχει έρευνα με συγκεκριμένους στόχους άμεσους και απώτερους, με έρευνα που έχει γίνει από καθαρή αγάπη για τη γνώση, από διανοητική περιέργεια, από τη χαρά και την ικανοποίηση που δίνει το άνοιγμα νέων δρόμων στην επιστημονική δουλειά. Γι' αυτό και πρέπει να στηρίζουμε κάθε μορφή σοβαρής έρευνας είτε έχει άμεση εφαρμογή είτε όχι και να ενισχύουμε την εξωστρέφεια και τη διεθνή συνεργασία.

Συνωμοσιολογικές θεωρίες. Την περίοδο αυτή κυκλοφορούν πολλές συνωμοσιολογικές θεωρίες: ότι δεν υπάρχουν νεκροί από τον κορωνοϊό και μάς κοροϊδεύουν, ότι ο ιός κατασκευάστηκε σε εργαστήρια από Αμερικανούς, Κινέζους, Ρώσους, Ισραηλινούς, κλπ. Οι άνθρωποι που κυκλοφορούν αυτές τις θεωρίες και τις πιστεύουν δεν πρόκειται να πειστούν, ό,τι επιχειρήματα ή τεκμήρια τους δώσουμε. Θα ερμηνεύουν τα πάντα υπό το πρίσμα της μεγάλης συνωμοσίας. Είναι χαρακτηριστικό των συνωμοσιολογικών θεωριών να μην διαψεύδονται ποτέ. Κάθε στοιχείο που τις διαψεύδει μετατρέπεται από τους συνωμοσιολόγους σε επιβεβαιωτικό τεκμήριο. Τους λες π.χ., ότι επιστημονική έρευνα έδειξε πως ο ιός δεν κατασκευάστηκε σε εργαστήριο και απαντούν ότι προφανώς αυτοί που το έκαναν δεν θα άφηναν ίχνη ή ότι οι επιστήμονες που το έδειξαν δεν μπορεί παρά να είναι μέρος της συνωμοσίας. Οι επιστημονικές θεωρίες, αντίθετα από τις συνωμοσιολογικές, είναι ανοιχτές στον έλεγχο και την κριτική της επιστημονικής κοινότητας, που συζητάει συνεχώς σε ερευνητικές ομάδες, εργαστήρια, πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, συνέδρια και περιοδικά. Οι υποθέσεις που διατυπώνονται δοκιμάζονται επανειλημμένα (ή έτσι πρέπει, τουλάχιστον) και, όταν έχουν προβλήματα, εγκαταλείπονται.

Η δεοντολογία στην επικοινωνία των επιστημόνων. Η προβολή των επιστημόνων στα μέσα μαζικής ενημέρωσης έφερε στο προσκήνιο και ζητήματα δεοντολογίας στην επιστημονική επικοινωνία. Οι επιστήμονες επικοινωνούν πρωτίστως μεταξύ τους σε επιστημονικά περιοδικά και σε επιστημονικά συνέδρια, υπό την κρίση των συναδέλφων τους και των διευθυντών των περιοδικών. Εκεί λύνουν, αν τις λύσουν, τις επιστημονικές διαφωνίες τους. Τα κανάλια δεν είναι ο τόπος για επιστημονικό διάλογο. Βεβαίως, συχνά επιστημονικά θέματα και επιστημονικές διαφωνίες υπερβαίνουν τα όρια της επιστημονικής κοινότητας και εκβάλλουν στον δημόσιο βίο. Σε τέτοιες περιπτώσεις έχουν υποχρέωση οι επιστήμονες να ενημερώσουν το κοινό, αλλά με αίσθημα ευθύνης και λόγο που ταιριάζει στις εκάστοτε περιστάσεις. Όπως το κάνει στην Ελλάδα τις μέρες αυτές ο καθηγητής Σωτήρης Τσιόδρας που συνδυάζει στον λόγο του το κύρος του επιστήμονα με τη μέριμνα του γιατρού και την προσήνεια του συμπολίτη και συνανθρώπου. Συνήθως, αυτός που ξέρει καλά ένα θέμα μπορεί να προσαρμόσει τον λόγο του στο εκάστοτε ακροατήριο και να γίνει κατανοητός, όσο δύσκολο κι αν είναι το ζήτημα που πραγματεύεται. Αν δεν το ξέρει, και επιπλέον θέλει να προβάλλει μια εικόνα που δεν έχει, τότε θα χαθεί στην ορολογία και στις πολύπλοκες και δήθεν βαθυστόχαστες διατυπώσεις, θα κινδυνολογήσει ή θα παραδοξολογήσει, για να κερδίσει δημοσιότητα. Ένας σπουδαίος επιστήμονας μπορεί να μην έχει πάντοτε το χάρισμα της επικοινωνίας και ένας πολύ επικοινωνιακός τύπος μπορεί να μην είναι καλός επιστήμονας. Όμως, η δεοντολογία του κάθε επιστημονικού κλάδου, ρητή και σιωπηρή, αλλά και των επιστημόνων συνολικά, θα πρέπει να προβλέπει το πώς επικοινωνούν οι επιστήμονες, όχι μόνο μεταξύ τους, αλλά και με το κοινό –πώς το ενημερώνουν για τα επιστημονικά επιτεύγματα και την επιστημονική δουλειά- δεδομένης της σημασίας που έχει η επιστήμη στις σύγχρονες κοινωνίες. Μπορεί να μην το κάνουν όλοι, μπορεί να χρειάζονται ειδικοί, όσοι το κάνουν θα πρέπει να μην εμβάλουν σε ανησυχία τους πολίτες αναίτια, να μην τους παραπλανούν, να μην χρησιμοποιούν την επιστήμη τους και την καλή πίστη των πολιτών για ίδιον όφελος.

Η επιστήμη και οι επιστήμονες βρέθηκαν στο επίκεντρο της δημόσιας ζωής παγκοσμίως και μέσα σ' αυτές τις δύσκολες συνθήκες μάς δίνουν τη δυνατότητα να τους γνωρίσουμε καλύτερα και να αξιολογήσουμε από καλύτερη θέση τον τόσο καίριο ρόλο τους και τη συμβολή τους στην κοινωνία. Μπορεί έτσι να μάθουμε να παρακολουθούμε και να εκτιμούμε καλύτερα το έργο τους.

Βάσω Κιντή, Αν. Καθηγήτρια της Φιλοσοφίας της Επιστήμης
[Athens voice](#)
(Τελευταία προσπέλαση, 13/06/2021)

Ασκήσεις

1. Στο πρώτο τμήμα του κειμένου (Συνέχεια, διεθνής συνεργασία και «Βασική» έρευνα) γίνεται λόγος για τη διεθνή συνεργασία των επιστημόνων για την αντιμετώπιση της επιδημίας του κορωνοϊού. Ποια οφέλη προέκυψαν από αυτή τη συνεργασία για τη ζωή των απλών ανθρώπων του πλανήτη;
2. Ποια είναι η διαφορά ανάμεσα στις επιστημονικές και στις συνωμοσιολογικές θεωρίες; (Δεύτερο τμήμα του κειμένου, Συνωμοσιολογικές θεωρίες)
3. «Τα κανάλια δεν είναι ο τόπος για επιστημονικό διάλογο. Βεβαίως, συχνά επιστημονικά θέματα και επιστημονικές διαφωνίες υπερβαίνουν τα όρια της επιστημονικής κοινότητας και εκβάλλουν στον δημόσιο βίο» (Τρίτο τμήμα του κειμένου, Η δεοντολογία στην επικοινωνία των επιστημόνων): Συμφωνείτε με την παραπάνω άποψη; Ποια είναι τα αρνητικά αποτελέσματα της κοινοποίησης αυτών των διαφωνιών στη ζωή των ανθρώπων; Θεωρείτε πως υπάρχουν περιπτώσεις που είναι απαραίτητη μια τέτοια ενέργεια;
4. «Σε τέτοιες περιπτώσεις έχουν υποχρέωση οι επιστήμονες να ενημερώσουν το κοινό, αλλά με αίσθημα ευθύνης και λόγο που ταιριάζει στις εκάστοτε περιστάσεις. Όπως το κάνει στην Ελλάδα τις μέρες αυτές ο καθηγητής Σωτήρης Τσιόδρας που συνδυάζει στον λόγο του το κύρος του επιστήμονα με τη μέριμνα του γιατρού και την προσήνεια του συμπολίτη και συνανθρώπου»: Να παρακολουθήσετε ένα μέρος από την ομιλία του κ. Τσιόδρα στην Ακαδημία Αθηνών ([Πανδημία SARS-CoV-2: Η επιστήμη συνοδοιπόρος με την αβεβαιότητα στην αναζήτηση της αλήθειας](#)) και να εξετάσετε αν επιβεβαιώνεται η παραπάνω άποψη της Κιντή. Να επισημάνετε τα σημεία της ομιλίας που καταδείχνουν την επικοινωνιακή ικανότητα του επιστήμονα Τσιόδρα.
5. Να σχολιάσετε την οργάνωση και το ύφος του κειμένου. Τι εξυπηρετεί ο χωρισμός του σε τμήματα; Σε ποιο είδος θα μπορούσαμε να το κατατάξουμε;
6. Παιχνίδι ρόλων: Ομιλία ενός επιστήμονα στην τηλεόραση σχετικά με την πανδημία. Να επινοήσετε και να παίξετε τον ρόλο ενός επιστήμονα με το προφίλ που περιγράφει η Κιντή. Να φροντίσετε να διακωμωδήσετε τη σκηνή.